

Mehmet ÖZBERK

Doç. Dr., Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi/Fen Edebiyat Fakültesi/Rus Dili ve Edebiyatı Bölümü,
Ağrı/Türkiye

Assoc. Prof. Dr., Agri Ibrahim Cecen University/Faculty of Arts and Sciences/Department of
Russian Language and Literature, Agri/Turkiye

eposta: m.ozberk@hotmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-2110-4349>

RorID: <https://ror.org/054y2mb78>

Atıf/Citation: Özberk, Mehmet. 2023. N. S. Gumilyov'un Büyülü Keman Şiiri Üzerine Bir İnceleme. *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, 11(34), 16-27. <https://doi.org/10.33692/avrasyad.1110082>

Makale Bilgisi / Article Information

Makale Türü /Article Types:	Araştırma Makalesi/Dissertation Summary
Geliş Tarihi /Received:	27.04.2022
Kabul Tarihi/Accepted:	05.11.2022
Yayın Tarihi/Published:	20.03.2023

N. S. GUMİLYOV'UN BÜYÜLÜ KEMAN ŞİİRİ ÜZERİNE BİR İNCELEME

ÖZ

Gümüş Çağ'ın önde gelen şairlerinden biri olan akmeizmin kurucusu N. S. Gumilyov yaşadığı dönemde şiirleriyle Rus edebiyatına büyük katkılar sunar. Ekim Devriminin ardından devrim karşıtlığından dolayı suçlanan, ancak bu iddia kanıtlanmadan kurşuna dizilen, Sovyet Rusya'da adı ve sanatı açık bir yasak altında kalan şair *Büyülü Keman* şiirinde kendi sonunu gören bir kehanette bulunur. Manzum tarzda kaleme alınan bu şiir, bir yanda gerçek sanatçının yeteneğini sorgularken diğer yanda müziğin insan iradesi üzerindeki etkisini irdeler. Mitolojik bir altyapı barındıran; kompozisyonel açıdan tematik, ideolojik ve estetik içeren ahenkli bir bütünden oluşan; yasaklı olduğu hâlde birçok kez şarkı sözü olarak bestelenen *Büyülü Keman* şiiri N. S. Gumilyov'un şiir-müzik birlikteliğini ve dolayısıyla sanat hakkında düşüncelerini ortaya koyan çarpıcı bir eserdir. Bu çalışmada, yakın okuma tekniğiyle kısa süren yaşamı gerilimlerle dolu N. S. Gumilyov'un şiir sanatı ve *Büyülü Keman* şiiri hakkında kısa bilgi verilecek, eserin yapısal ve biçimsel özellikleri incelenecek ve eserdeki aşk, müzik ve yazgı olguları üstünde durulacaktır.

Anahtar Kelimeler: N. S. Gumilyov, Gümüş Çağ, Rus Şiiri, Müzik, Keman.

AN ANALYSIS OF N. S. GUMİLYOV'S *THE MAGIC VIOLIN* POEM

ABSTRACT

One of the leading poets of the Silver Age, N. S. Gumilyov, the founder of acmeism, made great contributions to Russian literature with his poetries during lifetime. After the October Revolution, accused of being counter-revolutionary, he was shot before this claim could be proven. Poet's name and his art remain under an open prohibition in Soviet Russia. In his poem *The Magic Violin*, he makes a prophecy by seeing his own end. Written in verse, on the one hand, this poem addresses the talent of

N. S. Gumilyov'un Büyülü Keman Şiiri Üzerine Bir İnceleme

the real artist and on the other, examines the effect of music on the man. Containing a mythological infrastructure; composed of a harmonious whole that includes thematic, ideological and aesthetic composition; *The Magic Violin* poem, composed as a lyric many times even though it was banned, that is a striking work revealing N. S. Gumilyov's poetry-music togetherness and his thoughts on art. In this current study, we aim to give a brief information about full of tensions of N. S. Gumilyov's short life, his poetry art and *The Magic Violin* poem, examine the structural and formal features of this poem and emphasize the love, music and fate phenomenas in it, by close reading technique.

Keywords: N. S. Gumilyov, Silver Age, Russian Poetry, Music, Violin.

Giriş

1886 yılında Kronstadt'da dünyaya gelen Nikolay Stepanoviç Gumilyov şair, yazar, çevirmen ve eleştirmendir. Akmeizm akımının da kurucusu olan Gumilyov devrim karşıtı görüşleri olduğu gerekçesiyle suçlanır ve 24 Ağustos 1921 tarihinde kurşuna dizilir. Bu nedenle N. S. Gumilyov'un adı ve sanatı Rusya'da 1986 yılına kadar uzun ve sıkı bir yasak altında kalır. Şair kendi ölümünü de kehanette bulunur gibi önceden tahmin eder. Gümüş Çağın en güçlü kadın seslerinden biri olan ilk eşi A. A. Ahmatova¹: "*Gumilyov henüz keşfedilmemiş bir şairdir. Vizyon sahibi ve kâhindir. Kendi ölümünü sonbahar çimenlerine varıncaya kadar detaylarıyla önceden betimlemiştir*" (Ahmatova, 1990, s. 221) diyerek bu gizem dolu sözlerinde genel anlamda şairin yalnızca kendi geleceğini öngördüğünü belirtir.

Gürcistan'da bulunduğu dönemde, genç Gumilyov'un ilk şiir denemesi *Kentlerden Ormana Kaçtım...* (*Ya v les bejal iz gorodov...*) 1902 yılında *Tiflisskiy Listok* dergisinde yayımlanır. Şairlik yolunda attığı ilk adımın başarısının ardından birkaç yıl arayla şiir kitapları gün yüzüne çıkar: *Fatihlerin Yolu* (*Put konkvistadorov*, 1905), *Romantik Çiçekler* (*Romantiçeskiye tsveti*, 1908), *İnciler* (*Jemçuga*, 1910), *Yabancı Gökyüzü* (*Çujoye nebo*, 1912), *Okluk* (*Kolçan*, 1916), *Ateş* (*Kostyor*, 1918), *Porselen Köşk* (*Farforoviy pavilyon*, 1918), *Çadır* (*Şatyor*, 1921) ve *Yanan Sütun* (*Ognenniy stolb*, 1921). Sanatçı ayrıca 1918 yılında *Mik* adlı uzun bir poema da yazar. Yaşadığı dönemde daha çok şiir teorisi üzerine çalışmalarıyla ve şiirleriyle ön planda bulunan Gumilyov yaşamı boyunca düzyazı ve drama tarzında eserler de kaleme alır. Ardında birçok

¹ Anna Andreyevna Ahmatova'nın (1889-1966) da Stalin döneminde çoğu eseri yayımlanmaz. N. S. Gumilyov'un acı ölümüyle başlayan felaketler zinciri, oğlu ünlü tarihçi Lev N. Gumilyov'un ve üçüncü eşi N. N. Punin'in rejim karşıtlığından dolayı tutuklanmasıyla devam eder. Sovyet Rus aydınlarının cesur sesi olan Ahmatova, cezaevleri önünde sevdikleriyle kavuşmayı bekleyen kadınları betimlediği, çağının "müthiş bir protestosu" sayılan *Requiem* (1938, 1963) adlı poeminde bu zor zamanları açıkça yansıtır. Bkz. Günal, Z. (2001). "Anna Ahmatova ve "Requiem"". *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 41, 1: 137-149.

Mehmet ÖZBERK

eser bırakır ve Rus şiirinin gelişiminde büyük rol oynar.² Rus akademisyen N. A. Otsup “Gumilyov kendine özgü bir Şiir Sanatı Üniversitesi yarattı. Kendisinin ve gelecek neslin en iyi şairlerini buraya çekti” (Otsup, 1995, s. 185) diyerek sanatçının Rus şiirindeki önemine vurgu yapar.

Şiirlerini yayımladığı dönemde oldukça tanınan bir şair olan Gumilyov, Gümüş Çağ Rus edebiyatı tarihinde önemli bir yer edinir ve yalnızca bu döneme özgü bir akım olan akmeizmin kuruculuğunu yapar: “(...) akmeist şairler şiirlerinde, sembolistlerden daha net ve açık ifadeler kullanarak, Rus ruhunu yansıtmayı amaçlamışlardır” (Elmacıoğlu, 2012, s. 549). Sanatçı Sembolizmin Mirası ve Akmeizm (Naslediye simbolizma i akmeizm, 1913) adlı makalesinde paylaştığı görüşlerinde, akmeizmin, yasal varisi olarak tanımladığı sembolizmin yetersiz kaldığı manevi estetik temel üstüne kurulu olduğunu belirtir. Bu manevi estetik temeli oluşturan olgular sanatçıya göre pitoresk dünyaya ve onun nesnellğine bağlılık ile yaşam zevkini açığa çıkaran şiirsel tekniğe artan ilgidir (Gumilyov, 1913, s. 42-45). Bu özellikler Gumilyov’un şiirlerinde belirleyici bir rol oynar. Akmeistlerin eserlerinde sanatsal alanı dünyevi yaşam oluştururken olayların kaynağı kahramanın kendi etkinlikleridir. Bu doğrultuda, Gumilyov’un lirik kahramanlarının yaşadıkları olayların hem aktif bir düşünürü hem de dünyevi güzellikleri keşfetmeye çalışan gezginler olduğu söylenebilir.

Gumilyov miras olarak geriye yalnızca edebi eserler değil, bir savaşçı, bir serüvenci efsanesi de bırakır. Afrika’ya³ yaptığı ilk gezisinden Çeka⁴ zindanlarında çektiği eziyetlere kadar sanatçı bir resim tablosu gibi oldukça çarpıcı ve ardında büyük izler bırakan bir yaşam sürer: “Yalnızca şiirlerimin değil, yaşantımın da bir sanat eseri olmasını istiyorum” (Şubinski, 2014, s. 1) diyerek yaşam felsefesini de aralamış olur. Sonuçta sanatçının bu dileği gerçekleşir. Hem sanatı hem de kişiliği konusunda günümüzde Gumilyov hakkında hâlâ keşfedilmeyi bekleyen birçok nokta Rus ve yabancı araştırmacıların dikkatini çekmektedir.

² N. S. Gumilyov’un yaşamı ve sanatı konusunda daha detaylı bilgi için bk. Parer, M. Ö. (2003). “Egzotik ve Mistik Öyküleriyle Gumilyov”. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 43, 1: 79-94.

³ N. S. Gumilyov’un Afrika gezisi izlenimleri ve bu gezinin sanatına yansımaları konusunda bkz. Çelik, R. (2018). “N. S. Gumilyov’un “Afrika Güncesi” Üzerine Bir Değerlendirme”. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Cilt: 11, Sayı: 60: 56-62.

⁴ 1917 Ekim Devriminin ardından kurulan Çeka (Vserossiyskaya Çrezvıçaynaya Komissiya po Borbe s Kontrevolyutsiyey i Sabotajem, Karşı Devrim ve Sabotajla Mücadele için Bütün Rusya Olağanüstü Komisyonu) adlı komisyon devrim ve halk otoritesi karşıtı faaliyetlerde bulunan örgütler ve kişilerle ilgili bütün bilgileri toplamakla görevlidir. Bkz. Geçer, G. O. ve Bozok, K. (2018). “Azerbaycan’da “Çeka” Vahşeti ve Etrafında Oluşan Edebiyat”, 2. *Uluslararası Türk Dünyası Eğitim Bilimleri ve Sosyal Bilimler Kongresi Bildirileri. Türkoloji-Filoloji*, c. 3, Ankara: 760-762.

1. Büyülü Keman Şiiri Hakkında

Edebiyatbilimciler tarafından kesin bir çerçeve oluşturulamamış olsa bile, genel anlamda XIX. yüzyılın sonu ve XX. yüzyılın başlarını kapsayan dönem Rus edebiyatının Gümüş Çağı olarak adlandırılır. Bu dönemde ardı ardına çıkan Sembolizm, Akmeizm, fütürizm, imajinizm gibi modernist edebi akımlar ve bunların temsilcileri daha çok şiirleriyle ön plana çıkarlar. İlk defa XV. yüzyılda ortaya çıktığı düşünülen, XVII. yüzyılda gelişme gösteren, müzik enstrümanları arasında kendine özgü bir yeri olan, violin ailesinin en yüksek tonlu aleti "keman"⁵, motif olarak birçok şairin şiirine konu olur. İ. F. Annenski'nin *Yay ve Teller (Sıçok i struni, 1908)*; K. D. Balmont'un *Müzik Çalmak (İgrat, 1908)*; A. A. Ahmatova'nın *Aşk (Lyubov, 1911)*, *Bana Bugün Mektup Getirmediler (Segodnya mne pisma ne prinesli, 1912)*, *Akşam Vakti (Veçerom, 1913)* ve *Çocukluğumdan Beri Sevdiğim Şehir (Tot gorod, mnoy lyubimiy s detstva, 1929)* ve S. A. Yesenin'in *Tipi Bir Çingene Kemanı Gibi Ağlıyor... (Plaçet metel, kak tsıganskaya skripka..., 1925)* gibi şiirlerinde keman ve müzik izleğiyle karşılaşırız.

Genç şair Büyülü Keman şiirini 1907 yılında Paris'te öğrenci olduğu dönemde kaleme alır. Buradaki müzeleri ziyaret eder, geçmiş kavimler hakkında bilgi edinir ve üniversitede Fransız edebiyatı dersleri alır. Avrupa ziyaretlerine devam eden Gumilyov çok değer verdiği bu eserini Sembolizm'in ünlü bir dergisi olan *Ves'*'nin 6. sayısında 1908 yılında yayımlama fırsatı bulur. Ayrıca *İnciler* adlı şiir derlemesinin de açılışında yer alan bu eseri Gumilyov, Sorbonne Üniversitesi'nde öğrenim görürken görüştüğü ve mektuplaştığı Rus Sembolizminin kurucularından şair V. Ya. Bryusov'a ithaf eder. Sanatsal olduğu kadar felsefi yönü de olan bu eser XIX. yüzyılın ilk yarısında Rusya'da yaygın olarak kullanılan manzum tarzda şiire (poslaniye v lirike/epistola) açık bir örnektir. Şairin karşısındakine istek, dilek ve öğütlerle seslendiği, ahlaki ve felsefi konudaki düşüncelerini dile getirdiği bu eserde insan, yaşamın anlamı, aşk, müzik ve yazgı irdelenir.

N. S. Gumilyov'un şiir düşkünlüğü çocuk yaşlardan itibaren başlar ve yaşamını uyaklı dizeler olmadan hayal edemez. Gençlik yıllarında yaptığı geziler ve tanıştığı kişiler sonucunda insanların tutkulara ve yıkıcı bağımlılıklara eğilimini anlayan şair, sanata düşkün insanların ruhsal açıdan en ufak bir aksiyona bile duyarlı olduğunu fark eder. Yeteneğin Tanrı'nın bir lütfu mu yoksa bir lanet mi olduğunu irdelediği bu şiirinde genç şair müzik tutkusunun insan üzerindeki etkisini betimler. Sembolik bir imge olarak karşımıza çıkan keman enstrümanının müzikal poetikayı ve duygusallığı ortaya çıkaran özel bir güç olduğuna ayrı bir vurgu yapar.

⁵ Keman enstrümanının tarihçesi için bkz. Hüseynova, L. (2007). "Tarihi Gelişim Sürecinde Keman". *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*. 2: 115-125.

Mehmet ÖZBERK

Göçmen bir edebiyatçı olarak 1950’li yıllarda Gumilyov hakkında Fransızca yazdığı tezle ilk akademik çalışmaya da imzasını atmış olan N. A. Otsup, sanatçının bu şiiri Kelt mitolojisine olan ilgisinden dolayı kaleme aldığını düşünür ve şiirin aynı doğrultuda ilerlediğini belirtir: “Gumilyov’un hayal gücünü sıkça etkileyen Kelt efsaneleri arasında birinin ayrı bir önemi vardır: olağanüstü bir kemanı ya da udu anlatan efsanenin. Efsaneye göre, bu enstrümanı eline alan ve melodik sesler çıkarmayı başaran kişi kendini dehşete düşüren vahşi kurtlardan hiç korkmaz. Ancak elinden bu sihirli enstrüman düştüğünde acımasız vahşi hayvanlar o kişiyi parçalara ayırır” (Otsup, 1995, s. 180). Rus Yazarlar Topluluğu üyesi şair, yazar ve besteci A. N. Karpenko, Gumilyov’un 21 yaşında yazdığı bu şiirin Rus edebiyat tarihindeki ilk “gerilim şiiri” (poetik gerilim) olduğunu düşünür ve içeriğinin de sanatçının çalkantılarla dolu yaşamından kaynaklandığını savunur: “Gumilyov Paris’te yaşadığı dönemde henüz Gorenko soyadlı Anna Ahmatova’yla görüşebilmek için Rusya’ya sık sık “kaçamaklar” yapardı. Sevdiği kadının kendisini reddetmesiyle yaralanan Nikolay iki kez intihara kalkışmış ve hepsinden de şans eseri sağ çıkmayı başarmıştı. Tüm bunlar hiç süphesiz Gumilyov gibi cesur ve korkusuz birinin imajına hiç uymuyordu” (Karpenko, 2012, s. 4).

Büyülü Keman ve Gumilyov her ne kadar Sovyet Rusya’da sıkı bir yasak altında kalsa da bu şiirin müzikaliteye uygunluğunu bilen ve anlayan besteci ve şarkıcılar Rus toplumuna bu değerli eseri yaptıkları bestelerle duyururlar. Yapılan ilk beste Ye. Kamborova’nın sesi ve V. Daşkeviç’in bestesiyle 1870-1880’li yıllarda dinleyiciyle buluşur. Resmi kayıtlarda bu şarkıda şiirin sahibi şair A. Grant olarak geçer. A. Grant ismi ise Gumilyov’un gençlik yıllarında kullandığı bir takma isimdir. 1999 yılında albüm olarak piyasaya sunulduğunda bu şiirin Gumilyov’a ait olduğu yazılarak bu şekilde şaire hakkı teslim edilmiş olur. Daha sonraları, O. Serebryanaya, Yu. Kasparov, A. Hoçinski, A. Rodionov gibi şarkıcı ve besteciler bu şiiri farklı türlerde yorumlayarak dinleyicinin beğenisine sunarlar. Son olarak, Splean (Splın) adlı Rus rock müzik grubu 2019 yılında çıkardıkları *Gizlice (Taykom)* adlı albümlerinde bu eseri yeniden besteleyerek seslendirir. Birçok kez bestelenen ve her dönem müzik severlerle buluşan *Büyülü Keman*, şairinin de belirttiği gibi “sanatın ölümsüzlüğüne” ve şiirle müziğin kompozisyonel bütünlüğüne açık bir örnektir.

Büyülü Keman

Valeri Bryusov’a

Güzel çocuk, öyle neşelisin, gülüşün tatlı ki öyle,

Dünyaları zehirleyen bu mutluluğu isteme!

Bilmiyorsun, bilmiyorsun bu kemanın ne olduğunu,

Bu müziği başlatanın dehşet korkusunu!

N. S. Gumilyov'un Büyülü Keman Şiiri Üzerine Bir İnceleme

Bir zamanlar bu kemanı kudretli ellerine alan kişinin,

Feri söndü sonsuza dek gözlerinin.

Cehennemin ruhları bu muhteşem sesi dinlemeyi sever,

Kuduz kurtlar kemancıların yolunda gezer.

(Ne kadar da büyük acı, gece yarısı ıstırabı,

*Akarsuya benzeyen bu neşeli müzikte saklı!)*⁶

Ebediyen şarkı söylemek ve ağlamak gerek bu tellerde, çınlayan tellerde,

Ebediyen çarpışmalı, inlemeli bu çılgın yaylar girip birbirine.

Hem güneşin hem tipinin hem de köpüren dalganın altında,

Hem Batı alev alev yandığında hem de Doğu ateş aldığı anda.

Yorulacaksın, yavaşlayacaksın ve şarkı susacak bir anlığına,

Çılgılık atamayacak, kımıldayamayacak hatta nefes bile alamayacaksın-

İşte o zaman kuduz kurtlar kana susamış bir heyecanla,

Pençeleriyle göğsüne basarak dişlerini geçirecek boğazına.

O zaman anlayacaksın, nasıl acımasızca güldüğünü şarkı söyleyen her şeyin,

Sonradan ortaya çıkan güçlü bir korku içine bakacak gözlerinin.

Kasvetli ölümcül soğuk vücudunu kumaş gibi saracak,

Eşin hıçkırıklara boğulacak ve arkadaşın düşüncelere dalacak.

Yürü be çocuk! Burada ne neşeyi ne de hazineyi bulacaksın!

Ama görüyorum güldüğünü, iki ışık parıltısı bu bakışların.

Hadi, büyülü kemana sahip ol ve mucizenin bak gözlerine,

⁶ N. S. Gumilyov 1908 yılında *Vesı* dergisinde yayımladığı bu şiirin 7. ve 8. dizesini 1910 yılında yayımladığı *İnciler* adlı şiir derlemesinde bu şekilde değiştirmek ister (Gumilyov, 1998, s. 409).

Mehmet ÖZBERK

Şerefli bir ölümlə can ver, bir kemancının korkunç ölümüyle!⁷

Волшебная скрипка

Валерию Брюсову

Милый мальчик, ты так весел, так светла твоя улыбка,

Не проси об этом счастье, отравляющем миры,

Ты не знаешь, ты не знаешь, что такое эта скрипка,

Что такое тёмный ужас начинателя игры!

Тот, кто взял её однажды в повелительные руки,

У того исчез навеки безмятежный свет очей,

Духи ада любят слушать эти царственные звуки,

Бродят бешеные волки по дороге скрипачей.

(Сколько боли лучезарной, сколько полуночной муки

Скрыто в музыке весёлой, как полуденный ручей!)

22

Надо вечно петь и плакать этим струнам, звонким струнам,

Вечно должен биться, виться обезумевший смычок,

И под солнцем, и под вьюгой, под белеющим буруном,

И когда пылает запад и когда горит восток.

Ты устанешь и замедлишь, и на миг прервётся пенье,

И уж ты не сможешь крикнуть, шевельнуться и вздохнуть, —

⁷ Çalışmamızın tamamında kaynak olarak kullandığımız *Büyülü Keman* şiiri için bkz. Gumilyov, N. S. (1998). *Volşebnaya Skripka. Polnoye Sobraniye Soçineniy v Desyati Tomah. Tom 1, Stihotvoreniya, Poemi (1902-1910)*. Moskva: Voskresenye: 151.

N. S. Gumilyov'un Büyülü Keman Şiiri Üzerine Bir İnceleme

Тотчас бешеные волки в кровожадном иступленьи

В горло вцепятся зубами, встанут лапами на грудь.

Ты поймёшь тогда, как злобно насмеялось всё, что пело,

В очи глянет запоздалый, но властительный испуг.

И тоскливый смертный холод обовьёт, как тканью, тело,

И невеста зарыдает, и задумается друг.

Мальчик, дальше! Здесь не встретишь ни веселья, ни сокровищ!

Но я вижу — ты смеёшься, эти взоры — два луча.

На, владей волшебной скрипкой, посмотри в глаза чудовищ

И погибни славной смертью, страшной смертью скрипача!

2. Büyülü Keman Şiirinin Yapısal ve Biçimsel Özellikleri

Altı kıtadan oluşan bu şiirin kompozisyonel yapısına baktığımızda, çapraz ayak yoluyla düzenli ve birbirine uyumlu dizelerden meydana geldiğini görürüz. Birinci ve sonuncu dördlükte şair büyülü bir keman hayal eden genç adama seslenir. Şiirin diğer dördlüklerinde ise şairin düşüncesi iki düşünce üzerine kuruludur. İkinci ve üçüncü dördlükte “sonsuz bir müzik” vurgulanırken dördüncü ve beşinci dördlükte “bu müziğin sona erdiği” ifade edilir. İlki, birinci dördlük; ikincisi, ikinci ve üçüncü dördlük; üçüncüsü, dördüncü ve beşinci dördlük; dördüncüsü ise altıncı dördlükten olmak üzere şiir kıtalarının armonisi dört parçadan oluşur. Bu dört parçanın ana düşünceleri ise şöyle sıralanabilir:

- Şair, lirik kahramanı olan genci “dünyaları zehirleyen mutluluk” konusunda uyarır.
- Kemanı eline alan kişinin trajik öyküsü anlatılır.
- Kahramanın “çalmaktan yorulacak olursa” başına gelecekleri dikkate alması öğütlenir.
- Şair, kahramanının niyetinden emin olunca onu bu sanatsal yolda kutsar.

Yineleme ve pekiştirme teknikleri şiirin temel stilistik özelliğidir. Bir yandan, şiirde *oçi* (gözler) ve *vzori* (bakışlar) gibi arkaik sözcükler bulunduğu gibi, diğer yandan, son dizede “s” ünsüzüyle oluşturulan aliterasyon (*slavnoy smertyu*, *straşnoy smertyu skripaça*) ve on birinci dizedeki “o” ünlüsüyle oluşturulan asonans (*pod solntsem*, *pod vyugoy*, *pod burinom*) şairin seçtiği sözcüklerin birbiriyle ses, görüntü ve ritim uyumuna önem verdiğini gösterir.

Mehmet ÖZBERK

Başlığıyla dikkat çeken bu eserin tamamı gizli bir anlam içeren sembolik bir ifade üzerine kuruludur. Rus akademisyen O. V. Çetverikova bu başlık için “*Keman, insan yaşamının aslını oluşturan ve şairin sanat da dâhil olmak üzere, yüksek ve saf bir görev olarak nitelendirdiği maneviyatı sembolleştiren dilsel bir araçtır*” görüşünü savunur (Çetverikova, 2008, s. 66). Büyülü keman daha çok belirli bir güce sahip epitetlerle sunulur: “kudretli eller”, “muhteşem ses”, “çınlayan teller”, “çılgın yay” vb.

Şair eserinde tam olarak neresi olduğu belli olmayan, soyut mekânları tanımlar. Lirik kahramanının ulaşabildiği her yer dönemin edebi akımına uygun olarak yalnızca imgeler yoluyla gösterilir: “güneşin altında”, “tipinin altında”, “dalganın altında”, “Doğu”, “Batı” vb. Şiirde mekân gibi zaman da soyuttur: “ebediyen şarkı söylemek”, “edebiyen çarpışmak”, “Batı alev alev yandığında, Doğu ateş aldığı anda” vb.

Şiirde hareket fiilleri de önemli bir yer tutar. Keman telleri ve keman yayından söz edilen ve eşzamanlı eylemi gösteren fiiller oksimorona bir örnektir. Dokuzuncu dizede “şarkı söylemek ve sonra ağlamak” oksimoronu örneğinde olduğu gibi ardışık eylemler şiirde karşımıza çıkar. Özellikle on üç ve on dördüncü dizelerdeki “yorulacaksın, yavaşlayacaksın, çılgın atamayacak, kıpırdayamayacak ve nefes alamayacaksın” fiilleriyle gösterilen ve birbirinin devamı olan bu eylemler eserin iç dinamizmini korumasını sağlar.

Görüldüğü üzere, bu eserin sanatsal yönü tematik, ideolojik ve estetik içeren ahenkli bir bütünlükten oluşur. Eserin başlığı, imgeler sistemi, ünlem cümleleri, ritim, uyak, yinelemeler, epitetler, oksimoron, aliterasyon, asonans vb. kompozisyonel araçlar genç şairin bu eserdeki yeteneğini gözler önüne serer.

3. Büyülü Keman Şiirinde Aşk, Müzik ve Yazgı

İlk dizeden itibaren, şair “çocuk” şeklinde betimlediği deneyimsiz bir genç olan kahramanını, sıradan bir kemanın karşı konulmaz cazibesine karşı uyarır. Şair, müzik yeteneğinin insana kendini diğerlerinden üstün görme gibi ilüzyonlar sunduğunu, bu ilüzyonun sıradan bir insanın yaşamını mahvetmeye yettiğini, müzikten aldığı zevk neticesinde kemanla vedalaşmasının çok zor olduğunu kendi tecrübesine dayanarak aktarır. “*Bilmiyorsun, bilmiyorsun bu kemanın ne olduğunu / Bu müziği başlatanın dehşet korkusunu!*”. Bu iki dizede şair karşısındaki genç müzisyeni uyararak günaha girmemesini, ateşli arzuların ruhunu parçalayacağını ve bunun neticesinde “*Gözlerinin ferinin sonsuza dek söneceğini*” belirtir. Ancak müzisyen içindeki müzik sevgisine engel olamaz: “*Ebediyen şarkı söylemek ve ağlamak gerek bu tellerde, çınlayan tellerde / Ebediyen çarpışmalı, inlemeli bu çılgın yaylar girip birbirine*”. Şairin genç adamı nasıl bir yazgının beklediği konusunda bildikleri vardır. Genç adam/lirik kahraman büyülü seslerin dünyasını keşfetmeye başladıkça gerçek dünyadan soyutlanacaktır.

Şaire göre, aşk insan iradesi üzerinde büyük etkiye sahiptir. Bu yoğun duygu bir yanda iradeyi güçlendirirken diğer yanda “*kasvetli ölümcül soğuk*” ile dolup taşarak insanı

N. S. Gumilyov'un Büyülü Keman Şiiri Üzerine Bir İnceleme

uçurumdan aşağıya itme yeteneğine de sahiptir. Aşkı tetikleyen kemanın tınısı ne kadar melodik ve duygusal ise, hayranı üzerinde bir o kadar yoğun bir etki bırakır. Bu duygu yapıcı olduğu kadar yıkıcıdır da: *“O zaman anlayacaksın, nasıl acımasızca güldüğünü şarkı söyleyen her şeyin / Sonradan ortaya çıkan güçlü bir korku içine bakacak gözlerinin”*.

Müzik gibi insan ruhunu derinden etkileyen bir yola giren ve zirveye ulaşan bir kişi duygularını ve arzularını kontrol etmekte zorlanır. Gerçek yetenekleri olan ve kendilerini tamamen yaptıkları işe adayan şairler, ressam ve müzisyenler Gumilyov'a göre sanat yoluna kendi benliklerini de bu işe adanmışlardır. Bu şiirde, gizemli müzisyen gencin insanlarla ve dış dünyayla olan iletişiminin yerini müzik notaları alır ve bu şekilde acı sesli bir kemanın kölesi olur.

Ancak şair, genç adamı böyle bir yazgıdan kurtarmak ister. Bu nedenle, kendini mutlu edeceğini sandığı zararlı tutkuların henüz genç adamı gerçekten etkilemeden onunla gizli bir diyalog içine girer ve uyarılarına devam eder: *“Kasvetli ölümcül soğuk vücudunu kumaş gibi saracak / Eşin huçkırıklara boğulacak ve arkadaşın düşüncelere dalacak”*. Kendini tamamen sanata ve özellikle müziğin büyümesine adayan herkesin böyle bir trajik sonu olacağına inanan şair masum bir insanı tehlikeli bir yoldan kurtarma girişimlerinin boşuna olduğunu da bilir. En nihayetinde şair, kahramanını ikna etmenin zor ve neredeyse olanaksız olduğunu fark ederek onun onurlu bir ölümü hak ettiğini düşünür: *“Hadi, büyülü kemana sahip ol ve mucizenin bak gözlerine / Şerefli bir ölümle can ver, bir kemancının korkunç ölümüyle!”*

Bu dizelerden anlaşılacağı üzere, Gumilyov bu şiiriyle bir açıdan kendi sonunu betimlerken diğer açıdan XX. yüzyılda yaşayan Rus sanatçıların yazgıları için de bir kehanette bulunur. Çok değil, yalnızca bu şiirin yazılmasından on sene sonra, kendini sanata adayan yazar, şair ve edebiyatçının bir kısmı Sovyet Rusya'da yaşamaya ve üretmeye devam etmeye çalışırken diğer kısmı Ekim Devriminin ardından Rusya'dan ayrılmak zorunda kalır. Tıpkı son dizede belirtildiği gibi, kemanın yerini kalem, kemancının yerini “yitik nesli” oluşturan göçmen edebiyatçılar alır ve birçoğu ana vatanlarından uzakta can verir (Özberk, 2019, s. 175-176). Burada en önemli nokta sanatçıyla beraber sanatın da yok olma tehlikesi bulunmasıdır. Çünkü Gumilyov'a göre her bir canlı için ölüm er ya da geç gerçekleşirken gerçek bir sanatçı tarih sahnesinde ancak ardında bıraktığı eserlerle hatırlanacaktır.

Sonuç

N. S. Gumilyov Gümüş Çağ'a damgasını vurmuş bir şairdir. Kendisi gibi şair olan eşi Anna Ahmatova'yla olan birlikteliği akmeizmin gelişmesinde ve yayılmasında etkili olur. Rus edebiyatı şiir sanatında bu isimler sayesinde en parlak ikinci dönemini yaşar. Genç yaşta kaleme aldığı *Büyülü Keman* şiiri mitolojik bir altyapı barındırır. Kemanın büyülü sesinin insan

Mehmet ÖZBERK

iradesi üstündeki etkisi lirik kahramanı korku dolu bir yola sürükler. Bu yolda karşılaşacağı her türlü zorluktan yine kemanın büyüğü sesiyle korunur. Öğütler ve uyarılarla kendisi gibi genç bir sanatçıyı savunmaya çalışan Gumilyov, ister müzik ister resim ister edebiyat olsun, sanat yolunun hem yapıcı hem de yıkıcı gücünü gözler önüne serer. Gerilimlerle dolu bu şiirin son dizesi bir kâhin edasıyla kaleme alınır ve sanatçının ileri görüş sahibi biri olduğunu ortaya koyar. Şiirin kompozisyonel yapısı ve içerdiği derin anlamlar yasaklı olduğu dönemde bile Rus müzisyenlerin dikkatini çeker ve günümüze kadar farklı türlerde birçok kez yorumlanır. Birbiriyle etkileşim halinde olan, birbirinden beslenen, birbirini tamamlayan ve neticesinde varlıklarına farklı bir boyut ve derinlik katan bu iki ayrı sanat türünün; şiirin müzikle ve müziğin şiirle hem girift ilişkisi hem de organik bağı açık bir şekilde bu ölümsüz eserde göze çarpmaktadır.

KAYNAKÇA

- Ahmatova, Anna Andreyevna. 1990. "Samiy Nepročitanniy Poet, (Zametki Annı Ahmatovoy o Nikolaye Gumilyove)". *Jurnal Noviy Mir, No: 5*. May 1990, Moskva: 219-223.
- Çelik, Reyhan. 2018. "N. S. Gumilyov'un "Afrika Güncesi" Üzerine Bir Değerlendirme". *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, Cilt: 11, Sayı: 60*: 56-62.
- Çetverikova, Olga Viktorovna. 2008. "Stihotvoreniye N. S. Gumilyova "Volşebnaya Skripka": Sredstva Yazıkovoy Obyektivatsii Avtorskih Smıslov". *Jurnal Mir Russkogo Slova, No: 1*. St. Peterburg: 64-67.
- Elmacıoğlu, Esra. 2012. "Rus Edebiyatına Özgü Bir Şiir Akımı: Akmeizm". *IV. Genç Bilim Adamları Sempozyumu Bildirileri, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 21-23 Mayıs 2012*, Ankara: 549-556.
- Geçer, Genç Osman ve Bozok, Kemal. 2018. "Azerbaycan'da "Çeka" Vahşeti ve Etrafında Oluşan Edebiyat". *2. Uluslararası Türk Dünyası Eğitim Bilimleri ve Sosyal Bilimler Kongresi Bildirileri. Türkoloji-Filoloji, c. 3*, Ankara: 760-772.
- Gumilyov, Nikolay Stepanoviç. 1913. "Naslediye Simvolizma i Akmeizm". *Jurnal Apollon, No: 1*, Yanvar 1913, St. Peterburg: 42-45.
- Gumilyov, Nikolay Stepanoviç. 1998. *Polnoye Sobraniye Soçineniy v Desyati Tomah. Tom 1, Stihotvoreniya, Poemi (1902-1910)*. Moskva: Voskresenye.
- Günel, Zeynep. 2001. "Anna Ahmatova ve 'Requiem'". *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi, 41, 1*: 137-149.
- Hüseynova, Lale. (2007). "Tarihi Gelişim Sürecinde Keman". *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi. 2*: 115-125.

N. S. Gumilyov'un Büyülü Keman Şiiri Üzerine Bir İnceleme

Karpenko, Aleksandr Nikolayeviç. 2012. ""Volşebnaya Skripka" Gumilyova: Opiť Poetiçeskogo Trillera". Gazeta Poetograd, No: 35 (50). Dekabr 2012: 4.

Otsup, Nikolay Avdeyeviç. 1995. *Nikolay Gumilyov. Jizn i Tvorçestvo*. Peterburg: Logos.

Özberk, Mehmet. 2019. "Yitik Bir Neslin Söz Ustası: Gayto Gazdanov". *Rus Göçmen Edebiyatı (1920-1940)*. (Ed. Ayla Kaşoğlu). Ankara: Bilgin Kültür Sanat: 175-197.

Parer, Mürüvvet Özlem. 2003. "Egzotik ve Mistik Öyküleriyle Gumilyov". *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 43, 1: 79-94.

Şubinski, Valeri İgoroviç. 2014. *Zodçiy. Jizn Nikolaya Gumilyova*. Moskva: Astrel, Corpus.

